

HISTORIA 2 KORPUSU POLSKIEGO

17 września 1939 roku Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR) zaatakował Polskę. Wynikało to z wcześniejszego porozumienia obu dyktatorów: Adolfa Hitlera i Józefa Stalina. Od jesieni 1939 roku trwały aresztowania Polaków na terenach zajętych przez Rosję Radziecką. Objęły one szczególnie osoby, które w jakikolwiek sposób pracowały na rzecz państwa polskiego. W 1940 roku Stalin zarządził trzy wielkie deportacje (zesłanie na przymusowy pobyt w odległej miejscowości) w głąb Związku Radzieckiego, a w następnym roku przeprowadzono czwartą. Polaków zesłano w najbardziej mroźne lub niegościnne obszary państwa – głównie na Syberię i do Kazachstanu. Dyktatorowi chodziło o osłabienie polskości na zagarniętych ziemiach, o zerwanie wciąż istniejących więzi międzyludzkich i o zapewnienie państwu radzieckiemu taniej siły roboczej. Historycy szacują, że z terenów zajętych przez ZSRR wywieziono co najmniej 400 tysięcy ludzi. Jeśli dodać do nich osoby zamykane w więzieniach i skazane na pracę w łagrach (obozach pracy), liczba represjonowanych wzrośnie do co najmniej miliona. Ocenia się, że od 200 tysięcy do 750 tysięcy deportowanych lub uwięzionych zmarło na skutek mrozu, głodu, niewolniczej pracy i chorób.

Po 17 września 1939 roku między Polską a ZSRR zapanował stan niewypowiedzianej wojny. W czerwcu 1941 roku Niemcy napadły na niespodziewający się tej agresji ZSRR. Ten fakt spowodował, że zarówno Polska, jak ZSRR znalazły się po tej samej stronie konfliktu. Jednocześnie Brytyjczycy zaczęli naciskać na polski rząd w Londynie, by porozumiał się ze Stalinem. Chodziło, aby państwa walczące przeciw III Rzeszy były w pełnej zgodzie ze sobą.

Premier rządu polskiego gen. Władysław Sikorski chciał zawrzeć sojusz z ZSRR i utworzyć na jego terytorium armię polską. Domagał się od Stalina uwolnienia setek tysięcy Polaków przetrzymywanych w radzieckich więzieniach i łagrach. 30 lipca 1941 roku w Londynie zawarto układ polsko-radziecki zwany Sikorski–Majski (polski premier Władysław Sikorski i ambasador ZSRR w Londynie Iwan Majski). Po podpisaniu układu przystąpiono do tworzenia Armii Polskiej w ZSRR. Władze radzieckie ogłosiły amnestię dla polskich więźniów i do punktu koncentracji i formowania Armii Polskiej w Buzuluku (potem od wiosny 1942 r. w uzbeckim Taszkencie) zaczęły ścigać dziesiątki tysięcy wynędzniałych ludzi, w tym wiele tysięcy dzieci.

W sierpniu 1941 r. uzgodniono, że dowódcą powstającej armii zostanie dobrze znający Rosję energiczny generał Władysław Anders. Dowódca w rozmowie ze Stalinem uzgodnił, że armia polska będzie liczyć 96 tysięcy. Sytuacja Polaków ciągle się pogarszała, dlatego Winston Churchill (premier Wielkiej Brytanii) zaproponował Stalinowi przeniesienie wszystkich oddziałów polskich na Bliski Wschód na tereny kontrolowane przez Brytyjczyków (do Iranu). W 1943 roku gen. Sikorski udał się na Bliski Wschód, gdzie spotkał się z gen. Andersem. Uzgodniono sformowanie z żołnierzy wyprowadzonych z ZSRR II Korpusu Polskiego.

Wraz z żołnierzami w trudną drogę udały się liczne rzesze ludności cywilnej, która w obozach wojskowych szukała ratunku przed śmiercią na niegościnnej ziemi radzieckiej. Latem 1942 roku w Iranie znajdowała się już regularna armia polska, której zaopatrzenie dostarczali Brytyjczycy. Irańczycy niechętnym wzrokiem spoglądali na przybyszów ze Związku Radzieckiego, negatywnie oceniając działalność aliantów. Nic w tym dziwnego, skoro Brytyjczycy i Sowieci zdecydowali się na okupację terytorium irańskiego, rzekomo broniąc tych rejonów przed agresją niemiecką. W praktyce Iran wykorzystywano jako źródło tanich surowców, które teraz kontrolowali przede wszystkim Brytyjczycy. Wkomponowanie Polaków w surowy klimat i nieprzychylnie środowisko było zatem rzeczą trudną. Co więcej, rodacy Andersa mieli za sobą tragiczne przejścia, co szybko okazało się na ziemi irańskiej. W listopadzie 1942 roku doliczono się blisko 25% ofiar śmiertelnych w stosunku do liczby ludności, która opuściła Związek Radziecki.

2 Korpus Polski został utworzony 21 lipca 1943 z dowództwa i jednostek Armii Polskiej na Wschodzie na podstawie rozkazu i wytycznych Naczelnego Wodza, generała broni Władysława Sikorskiego z 16 i 29 czerwca 1943, w północnym Iraku, w rejonie Kirkuku i Aftun Kapon. Dowództwo Armii w Polu przemianowano na dowództwo 2 Korpusu Polskiego. W sierpniu i wrześniu 1943 korpus przegrupowano do południowej Palestyny i rozmieszczono w kilku miejscowościach i rejonach. Ogółem w skład Armii Polskiej na Wschodzie weszły 3. i 5. Dywizje Strzelców (każda posiadała po dwie brygady piechoty, pułk rozpoznawczy, trzy pułki artylerii lekkiej, pułk artylerii przeciwpancernej, pułk artylerii przeciwlotniczej, batalion ciężkich karabinów maszynowych, trzy kompanie saperów, kompanię parkową saperów, pozostałe służby), 6. dywizja (2. Brygada Czołgów, 6. Samodzielna Brygada Strzelców oraz pozostałe służby), 7. dywizja z jednostkami zapasowymi i ośrodkami szkolenia. W składzie dowództwa Armii Polskiej na Wschodzie znaleźli się m.in. gen. Władysław Anders jako dowódca, gen. Józef Zając wyznaczony na zastępcę dowódcy, szef sztabu gen. Bronisław Rakowski, płk dr Roman Odzierzyński jako dowódca artylerii. Ogółem pod komendą Andersa znalazło się 76 501 ludzi, z czego 5709 oficerów i 70 792 szeregowych. Warto jeszcze wspomnieć, iż pieczę nad 3. Dywizją Strzelców Karpackich objął gen. Stanisław Kopański, który do niedawna zawiadował Samodzielną Brygadą Strzelców Karpackich i zasłużył się w bitwie o Tobruk.

Na terenie Palestyny Korpus podporządkowano dowódcy brytyjskiej 9 Armii, gen. Williamowi Holmesowi. Strona brytyjska wyznaczyła termin osiągnięcia przez Korpus gotowości na 1 stycznia 1944. Dowódca Korpusu, gen. Władysław Anders zachował stanowisko dowódcy Armii Polskiej na Wschodzie. 25 listopada 1943 gen. Kazimierz Sosnkowski wydał *Wytyczne organizacyjne dla Armii Polskiej na Wschodzie*. Zgodnie z tymi wytycznymi Armia Polska na Wschodzie została podzielona na trzy rzuty. Rzut

pierwszy tworzył 2 Korpus Polski wraz z Bazą Armii Polskiej na Wschodzie. Rzut drugi tworzył sztab armii i jednostki, które nie weszły w skład 2 KP. Trzeci rzut stanowiły jednostki armii pozostające na terenie Palestyny, Syrii i Iranu.

W listopadzie 1943 r. rozpoczęto przegrupowanie korpusu do Egiptu. Cały korpus rozmieszczony został w obozie Qassasin. Tam korpus otrzymał nowe uzbrojenie i wyposażenie do pełnych etatów wojennych. 12 grudnia 1943 pierwsze oddziały Korpusu zostały przetransportowane do egipskiego Port Saidu, a następnie pod koniec grudnia 1943 roku do portu Tarent w południowych Włoszech. Siły 2. Korpusu Polskiego przybywały do Włoch na przestrzeni grudnia 1943 roku i kwietnia 1944 roku. Wyokrętowanie odbywało się głównie we włoskich portach w Tarencie i Neapolu.

W 2 Korpusie Polskim w 1943 roku została sformowana 22 Kompania Zaopatrywania Artylerii. W 1944 roku przemianowano ją na 22 Kompanię Transportową. W marcu 1944 roku została przetransportowana do Włoch.

2 Korpus Polski uczestniczył w kampanii włoskiej (walkach we Włoszech) w składzie brytyjskiej 8 Armii. W dniach 11 do 29 maja 1944 roku Korpus brał udział w krwawych walkach pod Monte Cassino, której celem było przełamanie niemieckiej linii obronnej zwanej Linia Gustawa. Jego zadanie polegało na zdobyciu umocnień między Cassino i Passo Corno. W nocy z 17 na 18 maja 12 Pułk Ułanów Podolskich, a potem 5 Batalion Strzelców Karpackich opanowały klasztor. Na ruinach klasztoru zatknięto polską flagę, a później brytyjską. Droga na Rzym została otwarta. W bitwie o Monte Cassino poległo 860 żołnierzy. Polegli spoczywają na cmentarzu polskim u stóp wzgórza klasztornego.

W walkach pod Monte Cassino 22 Kompania Transportowa stacjonowała w rejonie magazynów amunicji i sprzętu pod Venafro. Jej zadaniem było dostarczanie amunicji i niezbędnego sprzętu na stanowiska 10 i 11 Pułku Artylerii Ciężkiej.

W czerwcu i lipcu oddziały 2 Korpusu Polskiego brały też udział w walkach o Ankonę, którą zdobyły 18 lipca. W walkach nad Adriatykiem Korpus stracił ponad 1350 żołnierzy i oficerów.

W październiku 1944 r. 2 Korpus Polski walczył w Apeninie Emiliańskim w bardzo trudnych warunkach terenowych i klimatycznych.

W kwietniu 1945 roku Korpus brał udział w bitwie o Bolonię. Jako pierwszy wkroczył do miasta 9 Batalion Strzelców Karpackich, który zawiesił nad miastem polską flagę. Przełamanie frontu pod Bolonią i wyzwolenie tego miasta miało decydujące znaczenie dla zadania Niemcom ostatecznej klęski na froncie włoskim. Oddziały II Korpusu Polskiego wkroczyły do Bolonii witane owacyjnie przez miejscową ludność. Z rozkazu dowódcy 8 Armii Polacy pozostali w tym rejonie nie biorąc już udziału w dalszym pościgu. 9 Batalionowi Strzelców Karpackich nadano uroczyste miano Bolońskiego, a 17 dowódców otrzymało honorowe obywatelstwo miasta. Straty polskie w operacji bolońskiej wyniosły 300 poległych żołnierzy.

Po zakończeniu walk o Bolonię, Korpus przeszedł do odwodu brytyjskiej 8 Armii. Rozmieszczony został początkowo pomiędzy Bolonią, Rimini a Imolą. Kwatera Główna Dowództwa 2 Korpusu Polskiego znajdowała się na północ od Imoli. Tam zastał ją koniec działań zbrojnych we Włoszech. Na przełomie maja i czerwca korpus rozpoczął przemieszczanie na południe Półwyspu Apenińskiego w rejon na południe od Ankony. Część oddziałów kwaterowała w namiotach polowych. Dowództwo korpusu rozlokowało się w Porto San Giorgio. Dopiero jesienią 1945 większość żołnierzy skoszarowano w budynkach murowanych. Do skoszarowania wykorzystywano budynki użyteczności publicznej. Powszechnie wykorzystywano również koszary włoskie i niemieckie. Oficerowie zazwyczaj wynajmowali kwatery prywatne. Od 1945 roku część żołnierzy zaczęła powracać do kraju.

Między czerwcem a październikiem 1946 roku 2. Korpus Polski został przewieziony do Wielkiej Brytanii. Na miejscu działalność rozpoczął Polski Korpus Przysposobienia i Rozmieszczenia z gen. Stanisławem Kopańskim na czele (nominacja ta była na rękę Brytyjczykom, którzy nie chcieli mieć nic wspólnego z wojowniczo nastawionym Andersem), który miał pomóc przybywającym wojskowym w przystosowaniu się do nowych warunków życiowych. Rząd brytyjski gwarantował daleko idącą pomoc dla rzesz żołnierzy polskich, jednak nie był w stanie zapewnić wszystkim godziwego życia, zwłaszcza, że Wielka Brytania borykała się z poważnymi problemami finansowymi, co było spuścizną po II wojnie światowej. Żołnierze polscy, którzy do tej pory żyli wojną, nagle musieli przestawić się na inne tory. Wielu nie potrafiło sobie poradzić w nowym świecie. Wielu nie znalazło odpowiedniej pracy, niektórzy imali się dorywczych zajęć, często nie przynoszących odpowiedniego dochodu i nie pozwalających na życie na odpowiedniej stopie. Wielu wreszcie egzystowało na granicy skrajnego ubóstwa. Byli jednak i tacy, którym powiodło się w życiu, a wojenne doświadczenia sprawiły, iż byli oni lepiej przygotowani do nowego startu. Zdarzyli się i tacy żołnierze, którzy nie widząc swojej przyszłości w Wielkiej Brytanii, decydowali się na powrót do ojczyzny. Dla wielu była to jedyna szansa na spotkanie z rodzinami i zobaczenie rodzinnych stron. Komunistyczna ojczyzna nie witała ich jak bohaterów. Nieliczni otrzymali przydział w Ludowym Wojsku Polskim, zdarzały się przypadki piętnowania powracających, których władza uważała za swoich ideologicznych wrogów. Pamięć o bohaterskich żołnierzach Andersa przetrwała mimo wszystko, także dzięki pięknej dokumentacji, jaką pozostawili na swoim szlaku bojowym.

Ostatecznie w 1947 roku 2 Korpus Polski został rozwiązany.

Ilustracje

gen. Władysław Anders

gen. Władysław Sikorski

gen. Józef Zajac

gen. Kazimierz Sosnkowski

gen. Stanisław Kopański

Józef Stalin

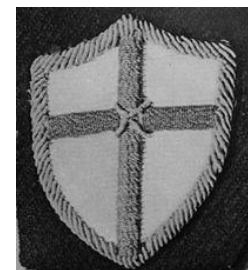
Winston Churchill

oznaka 2 Korpusu Polskiego

oznaka rozpoznawcza

oznaka specjalna

Źródła:

- T. Małkowski, J. Rześniowiecki, Historia. Podręcznik dla klasy III gimnazjum, (GWO) Gdańsk 2000.
- M. Jenkel, M. Menz, Historia. Podręcznik dla uczniów klasy III gimnazjum z tekstami źródłowymi, (Żak) Warszawa 2006.
- <https://2korpuspolski.pl/Historia.htm>
- http://www.sww.w.szu.pl/index.php?id=polska_2_korpus_polski
- [https://pl.wikipedia.org/wiki/2_Korpus_Polski_\(PSZ\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/2_Korpus_Polski_(PSZ))
- <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleinmagazineshow/22899?t=Batalie-tropiciela>

Szlak 2 Korpusu Polskiego